Opgesteld door: Annabel Vaessen (antwoordspecialist), Alexander Krepel (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller: Toezichthouder primair onderwijs
Referentie: Kennisrotonde. (2022). *Welke factoren dragen bij aan effectief vreemdetalenonderwijs in het basisonderwijs?* (KR. 1509).

5 april 2023

Vraag
Welke factoren dragen bij aan effectief vreemdetalenonderwijs (VTO) in het basisonderwijs, zowel wat betreft het startmoment, de hoeveelheid blootstelling aan de vreemde taal en het aantal talen?

Kort antwoord
Voor de leerprestaties in de vreemde taal lijken er geen voordelen te zijn om vroeg te beginnen met vreemdetalenonderwijs (VTO). Integendeel, leerlingen die in de bovenbouw starten (late starters) presteren aan het einde van hun schoolcarrière vrijwel altijd beter in de vreemde taal dan leerlingen die in de onderbouw starten (vroege starters). Hoe meer een leerling wordt blootgesteld aan de vreemde taal (zoals de hoeveelheid lesuren), hoe beter de prestaties. Leerlingen die meerdere vreemde talen leren, profiteren van de vaardigheden die ze in een eerder geleerde talen geleerd hebben.

Toelichting antwoord
In Nederland is het verplicht om leerlingen Engels aan te bieden in groep 7 en 8 van het basisonderwijs. Scholen zijn echter vrij om daar vroeger mee te starten. De meeste basisscholen bieden alleen Engels aan, maar ook andere vreemde talen komen aan bod, zoals Duits, Frans en Spaans. Bij het vormgeven van vreemdetalenonderwijs (VTO) dat effectief is voor een goede vreemdetaalverwerving van leerlingen in het basisonderwijs, spelen voor scholen verschillende factoren mee, waarvan we er hier drie belangrijke belichten.

Het startmoment: hoe jonger, hoe beter? Of hoe ouder, hoe gemakkelijker?
Wanneer het gaat over het leren van een vreemde taal, is een veelgehoorde slogan ‘hoe jonger, hoe beter’. Hoewel dit wel geldt in een natuurlijke situatie zoals in de thuisomgeving, geldt dit niet voor de formele schoolcontext (Corda et al., 2012). Late starters presteren aan het einde van het voortgezet onderwijs vrijwel altijd beter in de vreemde taal dan vroege starters. Dit blijkt uit een reviewstudie waarin in kaart is gebracht wat er bekend is over de effecten van vroeg vreemdetalenonderwijs op het leren van een vreemde taal van leerlingen in het basisonderwijs (Corda et al., 2012).

Genoeg blootstelling aan een vreemde taal binnen of buiten een les is een belangrijke voorwaarde om een taal te kunnen leren (Turnbull et al., 1998). Een voordeel van vroeg

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

starten is dan ook dat leerlingen vaak in hun schoolloopbaan in totaal meer lesuren hebben in deze vreemde taal en aanvankelijk een voorsprong hebben ten opzichte van late starters Dit voordeel van vroeg starten weegt echter niet op tegen het voordeel dat late starters hebben; die leren de taal namelijk vaak sneller. Leerlingen die pas op latere leeftijd starten, halen de voorsprong van de vroege starters vaak in. Late starters zijn namelijk al verder in hun cognitieve ontwikkeling en kunnen voortbouwen op de vaardigheden die ze in de eerste taal hebben ontwikkeld, waardoor ze de vreemde taal sneller leren (Snow & Hoefnagel-Höhle, 1982; Muñoz, 2006).

Dat late starters uiteindelijk beter presteren dan vroege starters, geldt zelfs als leerlingen in het kader van vroeg vreemdetalenonderwijs (VVTO) al in groep 1 beginnen (Naber & Lowie, 2012). Alleen als vroege starters véél meer lesuren in de vreemde taal krijgen – bijvoorbeeld wanneer 50 tot 100 procent van de lestijd in de vreemde taal gegeven wordt – presteren zij in de vreemde taal hetzelfde als (of beter dan) late starters (Genesee, 1981; Muñoz, 2008). Vroege starters presteren dan met name hetzelfde (of beter) op het gebied van luistervaardigheid, klankherkenning en uitspraak (Cenoz, 2003; Fullana, 2006; Turnbull, 1998). Over het algemeen geldt dat bij vroege starters de kans groter dat zij tijdens het spreken van een vreemde taal hun eigen accent kunnen kwijtraken (Snow, 2014). De slogan 'hoe jonger, hoe beter' lijkt dus niet te gelden voor vreemdetaalverwerving op school: hier lijkt juist 'hoe ouder, hoe gemakkelijker' op te gaan (Corda et al., 2012). Met het oog op de leerprestaties van leerlingen in de vreemde taal, is het dan ook niet per definitie nodig voor scholen om zo vroeg mogelijk te beginnen met het aanbieden van vreemdetalenonderwijs.

Hoeveel blootstelling aan een vreemde taal is dan ideaal?
Over het algemeen geldt dat meer blootstelling aan een vreemde taal leidt tot betere prestaties in deze taal (Turnbull et al., 1998). Er is nog beperkt onderzoek naar hoeveel uur per week vreemdetalenonderwijs dan precies ideaal is. Het aantal minuten Engels per week heeft een positief effect op de taalverwerving: leerlingen die 60 minuten of minder krijgen, presteren lager op woordenschat en grammatica in het Engels dan leerlingen die 60-120 minuten of 120 minuten of meer krijgen (Unsworth et al., 2012; 2015). Meer lesuur in een vreemde taal, idealiter 120 minuten of meer per week, is dus bevorderend voor de prestaties van leerlingen in deze taal.

Het aantal vreemde talen: een of meer tegelijkertijd?
Over het algemeen zijn er geen nadelen voor de taalverwerving om twee vreemde talen tegelijkertijd te leren op de basisschool. Deze twee vreemde talen ontwikkelen zich in harmonie en ook de ontwikkeling van de moedertaal wordt niet belemmerd (Nikolov et al., 2011; Cenoz, 2013).

Wanneer leerlingen al eerder een vreemde taal hebben geleerd, is het makkelijker om een volgende vreemde taal te leren (Haenni Hoti et al., 2011). Dit komt doordat zij bij het leren van een nieuwe taal voortbouwen op de vaardigheden die ze reeds in een andere taal hebben ontwikkeld, of dat nu hun eerste taal of een andere vreemde taal is. Hierdoor kunnen leerlingen die meerdere talen spreken, sneller een nieuwe taal leren (Snow & Hoefnagel-Höhle, 1982; Muñoz, 2006). Dit geldt vooral als de talen op elkaar lijken, bijvoorbeeld bij Romaanse talen onderling (zoals Frans, Spaans en Italiaans) en bij Aziatische talen onderling (zoals Chinees, Japans en Vietnamees) (Schepens et al., 2017).

Geraadpleegde bronnen

Cenoz, J. (2002). Age differences in foreign language learning. *ITL Review of Applied Linguistics*, 125-142.

Cenoz, J. (2013). The influence of bilingualism in third language acquisition: Focus on multilingualism. *Language Teaching, 46*(1), 71-86.

Corda, A., Phielix, C., & Krijnen, E. (2012). *Wat weten we over vroeg Engels op de basisschool. Effecten van vroeg vreemdetalenonderwijs op de moedertaal en de leerprestaties in de vreemde taal: Review van de onderzoeksliteratuur.* Expertisecentrum MVT (National Centre on Modern Languages).

Fullana, N. (2006). The development of English (FL) perception and production skills: starting age and exposure effects. In C. Muñoz (Ed.), *Age and the Rate of Foreign Language Learning* (pp. 41-64). Clevedon: Multilingual Matters.

Genesee, F. (1981). A comparison of early and late second language learning. *Canadian Journal of Behavioural Science, 13*, 115-127.

Haenni Hoti, A. U., Heinzmann, S. Müller, M., Oliveira, M., Wicki, W., & Werlen, E. (2011). Introducing a second foreign language in Swiss primary schools: the effect of L2 listening and reading skills on L3 acquisition. *International Journal of Multilingualism, 8*(2), 98-116.

Holmstrand, L. (1982). *English in the elementary school*. Uppsala Studies in Education 18. Almqvist & Wiksell International.

Hopp, H., Kieseier, T., Jakisch, J., Sturm, S., & Thoma, D. (2021). Do minority-language and majority-language students benefit from pedagogical translanguaging in early foreign language development? *Multilingual: Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication, 40*(6), 815-837.

Kenner, C., Gregory, E., Ruby, M., & Al-Azami, S. (2008). Bilingual learning for second and third generation children. *Language, Culture and Curriculum, 21*(2), 120-137.

Krashen, S. D., Long, M. H., & Scarcella, R. C. (1979). Age, rate, and eventual attainment in second language acquisition. *TESOL Quarterly, 13*(4), 573–582.

Muñoz, C. (Ed.). (2006). *Age and the rate of foreign language learning*. Multilingual Matters.

Muñoz, C. (2008). Age-related differences in foreign language learning. Revisiting the empirical evidence. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching, 46*(3).

Naber, R. & Lowie, W. (2012). Hoe vroeger, hoe beter? Een onderzoek naar de effectiviteit van vroeg vreemdetalenonderwijs. *Levende Talen Tijdschrift, 13*(4), 13–21.

Nikolov, M., & Mihaljevic Djigunovic, J. (2011). All shades of every color: An overview of early teaching and learning of foreign languages. *Annual Review of Applied Linguistics, 31*, 95–119.

Schepens, J. J., Van der Slik, F., & Van Hout, R. (2017). L1 and L2 distance effects in learning L3 Dutch. *Language Learning, 66*(1), 224-256.

Snow, C. E., & Hoefnagel-Höhle, M. (1982). School-age second language learners' access to simplified linguistic input. *Language Learning, 32*(2), 411-430.

Snow, C. (2014). Relevance of the notion of a critical period to language acquisition. In *Sensitive periods in development* (pp. 201-228). Psychology Press.

Turnbull, M., Lapkin, S., Hart, D., & Swain, M. (1998). Time on task and immersion graduates' French proficiency. In S. Lapkin (Ed.), *French second language education in Canada: Empirical studies* (pp. 31-55). University of Toronto Press.

Unsworth, S., Persson, L., Prins, T., & De Bot, K. (2012). *Eindverslag FLiPP November 2012.* Universiteit Utrecht/ Rijksuniversiteit Groningen.

Unsworth, S., Persson, L., Prins, T., & De Bot, K. (2015). An investigation of factors affecting early foreign language learning in the Netherlands. *Applied Linguistics, 36*(5), 527-548.

Meer weten?
In dit onderzoek van het Expertisecentrum moderne vreemde talen is samengevat wat we weten over het aanbieden van Engels op de basisschool.

Zie ook eerdere antwoorden van de Kennisrotonde:

> Kennisrotonde (2019) Heeft het aanbieden van Engels in de onderbouw van het po een positieve invloed op de beheersing van het Engels in latere leerjaren (po, vo)?
>
> Kennisrotonde (2018) Welke invloed hebben kennis en vaardigheid in een moderne vreemde taal op het leren van een andere moderne vreemde taal?
>
> Kennisrotonde (2019) Wat is effectiever bij het leren van twee moderne talen: gelijktijdig of na elkaar?

Meer informatie over de meerwaarde van meertaligheid op Onderwijskennis.nl: Kansrijke aanpak: omgaan met meertaligheid.

Onderwijssector
Primair onderwijs

Trefwoorden
Vreemde talen, vreemdetalenonderwijs, basisonderwijs, startmoment, methode

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL